

DETERMINEERTABEL VOOR VOLWASSEN EXEMPLAREN VAN GIBBULA
VAN DE MIDDELLANDSE ZEE EN DE EUROPESE ATLANTISCHE KUSTEN

NB. Overgenomen uit de Catalogo Illustrato delle Conchiglie Marine del Mediterraneo, 4, door Fernando Ghisotti en Giulio Melone (Conchiglie Anno VIII-no. 11-12, 1972, pg. 79-114).

1	Schelp heeft knobbeltjes of axiale vouwen, plooien, tenminste in het bovenste deel der windingen 2
Schelp heeft geen knobbeltjes of vouwen, heeft nl. alleen spiraalstructuur of is glad 3	
2	Schelp hoger dan breed ($h/b > 1,1$),
<u>G. fanulum</u> (Gmelin, 1790) 11.60
Schelp breder dan hoog ($h/b < 1$),
<u>G. magus</u> (L., 1766) 11.00	
3	Laatste winding glad, ten minste in het bovenste derde deel, of met zulke fijne streepjes dat die nauwelijks met het blote oog is te zien of met de nagels te voelen 4
Laatste winding geheel met spiraalrichels bezet, meer of minder fijn, maar altijd te zien of te voelen 5	
4	Diameter groter dan 10mm, top zeer stomp,
<u>G. richardi</u> (Payraudeau, 1826) 11.50
Diameter kleiner dan 6 mm, top spits,
<u>G. drepanensis</u> (Brugnone, 1873) 11.16	
5	Schelp klein (diameter gewoonlijk < 9 mm) met eigenaardige sculptuur, bestaande uit 3 spiraalrichels (nagaan aan de laatste winding) gescheiden door 2 groeven, waarin gewoonlijk talrijke schuine lamellen te zien zijn,
<u>G. guttadauroi</u> (Philippi, 1836) 11.61
Schelp klein (diameter < 9 mm) met eigenaardige kleur, licht havana-bruin, bestrooid (geheel of ten dele, maar altijd aan de basis) met witte vierhoekige vlekjes, dicht opeen en zeer regelmatig (endemisch soort van Malta),
<u>G. nivosa</u> A. Adams, 1851 11.63
Schelp klein (diameter < 8 mm) met eigenaardige kleurtekening, zwart en wit, gewoonlijk in dambordvorm gerangschikt (soort beperkt tot het oostelijk mediterrane bekken),
<u>G. spratti</u> (Forbes, 1843) 11.62
Schelp met andere sculptuur of tekening 6	
6	Schelp met grote, cirkelvormige navel (de opening heeft een diameter van ten minste $1/10$ van de diameter van de hele schelp 7
Schelp zonder navel, of met niet cirkelvormige of met nauwe navel. Navel in elk geval kleiner dan $1/10$ van de diameter van de hele schelp 13	

- 7 Op de laatste winding zijn tenminste 10 fijne en regelmatige spiraalrichels aanwezig, alle aan elkaar gelijk. . 8
Op de laatste winding minder dan 9 spiraalrichels, in de meeste gevallen onregelmatig en onderling ongelijk . . 9
- 8 Diameter van de schelp < 6 mm; de spira heeft een getrapt profiel
G. racketti (Payraudeau, 1826) (ten dele) 11.15
Diameter van de schelp > 9 mm; spira met gevarieerd profiel, maar nooit getrapt,
G. varia (L., 1766) 11.51
- 9 Schelp met stompe top 10
Schelp met spitse top 12
- 10 Schelp met als richtlijn een diameter < 8 mm met kegelvormige spira, platte windingen en licht concave (holle) laatste winding, gezien boven de mond,
G. leucophaea (Philippi, 1836) (ten dele) 11.53
Diameter van de schelp > 8 mm, en niet met alle bovengenoemde kenmerken tezamen 11
- 11 Spiraalrichels breed en plat, top zeer stomp, windingen van de spira met afgerond profiel, naad weinig duidelijk (Atlantische soort),
G. umbilicalis (Da Costa, 1778) 11.22
Spiraalrichels ongelijk, spira licht trapvormig, duidelijke naad, omgeving van de navel opvallend wit,
G. philberti (Récluz, 1843) 11.52
- 12 Navel trechtervormig, naad diep en breed, spiraalrichels dikwijls verdubbeld, tand aan de basis van de spil (columella),
G. ardens (Von Salis, 1793) (ten dele) 11. 41
Navel als een kuiltje, d.w.z. met bijna cilindervormige wanden en niet als een trechter. Oppervlak van de schelp glad,
G. umbilicaris (L., 1766) 11.40
- 13 Navel in het algemeen beperkt tot een spleetje, of geheel afgedekt; karakteristieke kleurtekening: roze blokjes op een geelgroenachtige ondergrond 14
Schelp zonder deze kenmerken tegelijkertijd 15
- 14 Basis en windingen bol,
G. divaricata (L., 1766) 11.24
Basis hol, windingen plat,
G. rarilineata (Michaud, 1829) 11.25
- 15 Schelp met stompe top, spira regelmatig afgerond in de bovenste windingen, kleur geelachtig, met roodachtige bochtige axiale banden (Atlantische soort),
G. pennanti (Philippi, 1851) 11.21
Schelp niet als boven omschreven 16
- 16 Schelp witachtig, met talloze violet-zwartachtige vlekjes, die een patroon vormen van talrijke schuine en bochtige lijnen (Atlantische soort),
G. cineraria (L., 1766) 11.20
Schelp met andere kleuring 17
- 17 Naad duidelijk afgetekend, bijna altijd groefvormig, breed . 18
Naad weinig duidelijk 19
- 18 Navel nauw, maar duidelijk cirkelvormig, trechtervormig,
G. ardens (Von Salis, 1793) (ten dele) 11.41
Navel bijna geheel bedekt door een dikke witte callus,
G. albida (Gmelin, 1790) 11.30

- 19 Schelp met een hoogte/breedte verhouding $< 0,90$; profiel van de laatste winding, boven de mond, een weinig hol,
G. leucophaea (Philippi, 1836) (ten dele) 11.53
 Profiel van de spira regelmatig kegelvormig, $h/b > 0,90$ 20
 Profiel van de spira getrapt 21
- 20 Diameter < 8 mm, laatste winding en mond duidelijk afgerond, oppervlak van de schelp glanzend, levendig gekleurd,
G. turbinoides (Deshayes, 1832) 11.11
 Schelp wat groter (gemiddelde diameter ongeveer 9 mm); laatste winding wat hoekig aan de buitenkant, met bijna vierkante mond; oppervlak van de schelp glanzend, kleuring vrij levendig,
G. adansonii (Payraudeau, 1826) 11.10
 Schelp nog wat groter (gemiddeld circa 11 mm); laatste winding met duidelijk hoekige periferie; oppervlak dof, kleuring vaal; ruw aanvoelend door ruwe en verheven spiraalrichels (soort uit de noordelijke Adriatische Zee),
G. adriatica (Philippi, 1844) 11.09
- 21 Schelp veel kleiner (niet groter dan 6 mm); omgeving van de navel wit en zeer opvallend,
G. racketti (Payraudeau, 1826) (ten dele) 11.15
 Schelp met diameter > 6 mm, met weinig opvallende omgeving van de navel (Atlantische soort),
G. tumida (Montagu, 1803) 11.14

De cijfers in de rechter kolom corresponderen met die in NORDSIECK, F., 1968. Die europäischen Meeres-Gehäuseschnecken (Prosobranchia). Vom Eismeer bis Kapverden und Mittelmeer: I-VIII, 1-273. Stuttgart.

E.H.J. Warns

NASCHRIFT

De heer Warns heeft veel moeite gedaan om de beschikking te krijgen over de bijbehorende afbeeldingen, doch helaas zonder resultaat. De afbeeldingen van Ghisotti & Melone zijn over het algemeen goede tot zeer goede foto's. Hetzelfde kan worden gezegd van de afbeeldingen die Shird in CONCHIGLIA liet verschijnen, te beginnen met de aflevering van december 1970. Entrop, Schelpen vinden en herkennen, geeft ook enkele uitstekende foto's van juveniele G. umbilicalis en G. pennanti, en in CB 172, oktober 1976, van juveniele G. turbinoides. In Basteria zullen dit jaar van mijn hand foto's van G. tumida, G. racketti, G. drepanensis, G. vimontiae en G. ditropis verschijnen. Nordsieck werd hierboven al genoemd. Voor beginners zal het echter het eenvoudigst zijn hun determinaties bij twijfel te laten verifiëren door oude rotten.

In het bovenstaande heb ik G. ditropis en G. vimontiae als goede soorten genoemd die in bovenstaande tabel niet zijn opgenomen. Anderzijds heb ik enige twijfel of G. adriatica meer is dan een locale vorm van G. adansonii. Het zou de moeite waard zijn uit te zien naar monsters waarin beide laatstgenoemde soorten tesamen voorkomen. Zijn ze daarin goed te scheiden, dan zijn het twee goede soorten; zijn ze degelijk verbonden door tussenvormen, dan is mijn twijfel terecht. Iets dergelijks speelt ook bij G. umbilicaris en G. nebulosa, die door Ghisotti & Melone wel tot één soort gerekend worden.

Tenslotte is het misschien wel aardig om iets over vindplaatsen te vermelden. G. magus, G. pennanti, G. umbilicalis en G. cineraria zijn langs de Atlantische kusten zeer algemeen, en kunnen vooral in Bretagne goed worden verzameld. Naar mijn ervaring wordt G. tumida veel minder vaak tussen aangespoeld materiaal aangetroffen.

In de Middellandse Zee, en in de Atlantische Oceaan tot in Portugal zijn G. adansoni, G. varia, G. philberti en G. ricketti zeer veel voorkomende soorten. De eerstgenoemde heeft vaak een groen vlekje in de navel. Iets minder algemeen, doch verre van zeldzaam zijn de mediterrane soorten G. ardens, G. turbinoides, G. richardi, G. divaricata, G. rarilineata, G. umbilicaris. G. albida is algemeen in de Adriatische Zee, zeker langs de kust van Joegoslavië, Plaatselijk zijn G. drepanensis (Torremolinos, Z. Spanje), G. ditropis (iets Z. van Algeciras, Z. Spanje; Tanger e.d.) en G. leucophaea (Grado, kop v.d. Adriatische Zee) nog wel eens in enige aantallen te vinden. De overige soorten zijn weinig algemeen, maar toch niet echt zeldzaam. Daarbij reken ik G. adriatica echter als vorm van G. adansoni omdat ik beide niet goed uit elkaar kan houden. Alleen G. vimontiae is vermoedelijk een zeldzame soort, vooral bekend van de Provence, ZO. Frankrijk. Van G. nivosa weet ik niets.

Tot slot de betekenis van enkele technische termen:

Axiaal = van boven naar beneden

Basis = onderzijds

Spira = het deel van de schelp boven de laatste winding. Soms mag men er ook het bovenste deel van de laatste winding wel bij tellen.

Een schelp wordt altijd met de top naar boven afgebeeld.

Endemisch = alleen ter plaatse voorkomend

Callus = eelt, bij de mond op de voorgaande winding afgezette extra laag

Periferie = (grootste) omtrek

Juveniel = jeugdig, onvolwassen

A.V.